

บทที่ 2

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการจะศึกษา การเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เทศบาลและเมืองพัทยา ระหว่างเทศบาลที่มีขนาดต่างกัน ในที่จะกล่าวถึงทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้ คือ

1. การจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา
  - 2.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
  - 2.2 ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา
  - 2.3 ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา
  - 2.4 หลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา
  - 2.5 กระบวนการนิเทศการศึกษา
  - 2.6 ลักษณะของศึกษานิเทศก์
  - 2.7 หน้าที่ของศึกษานิเทศก์
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา

การปกครองท้องถิ่นรูปเทศบาล เป็นการปกครองท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีงบประมาณ ทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ และอำนาจเป็นของตนเองในการปฏิบัติภารกิจ แต่ก็ไม่มากเกินไป จนทำให้กระทบกระเทือนต่อเอกภาพและอธิปไตยของชาติ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเทศบาล ก็เพื่อเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง เป็นการวางรากฐานการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในการบริการประชาชน

การจัดตั้งและขอบเขต เมื่อท้องถิ่นใดมีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นเทศบาล ให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ตามสภาพความเจริญของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

เทศบาลตำบล ได้แก่ท้องถิ่น ซึ่งได้รับการพิจารณาว่าควรจะต้องเป็นเทศบาลได้ เช่น มีประชากรหนาแน่นพอสมควร มีความสามารถที่จะปกครองตนเองได้ และมีรายได้พอสมควรที่จะเลี้ยงตนเองได้

เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยแล้วไม่ต่ำกว่าสามพันคนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร มีรายได้พอสมควรที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องกระทำตามกฎหมายกำหนดให้

เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นที่มีประชากรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยแล้ว ไม่ต่ำกว่าสามพันคนต่อหนึ่งตารางกิโลเมตร มีรายได้พอควรที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องกระทำตามกฎหมายกำหนดให้

ในปัจจุบันประเทศไทยมีเทศบาลทั้งสิ้น 134 เทศบาล แบ่งเป็นเทศบาลนคร 1 เทศบาล เทศบาลเมือง 84 เทศบาล และเทศบาลตำบล 49 เทศบาล

ขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลนั้นจะกระทำได้ภายในเขตเทศบาลของตนเองเท่านั้น หากดำเนินการนอกเขตเทศบาลจะต้องได้รับความยินยอมจากสภาเทศบาล และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเสียก่อน หากมีกรณีที่เทศบาลจะต้องร่วมมือกันกระทำสามารถทำได้ด้วยการจัดตั้งสหการขึ้น สหการมีสภาพเป็นทบวงการเมือง มีคณะกรรมการบริหารจากตัวแทนของเทศบาล องค์การเทศบาลประกอบด้วยสองฝ่ายคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภาเทศบาล และฝ่ายบริหาร ได้แก่คณะเทศมนตรี

สภาเทศบาล ประกอบด้วย สมาชิกซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นตามประเภทของเทศบาล คือ เทศบาลตำบลมี 12 คน เทศบาลเมืองมี 18 คน เทศบาลนครมี 24 คน สมาชิกอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

คณะเทศมนตรี นายกเทศมนตรี 1 คน และเทศมนตรีอื่นๆตามประเภทของเทศบาล คือ เทศบาลตำบลและเทศบาลเมืองมี 2 คน เทศบาลนครมี 4 คน คณะเทศมนตรีอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี ทาหน้าที่บริหารงานเทศบาล รดยเป็นฝ่ายอำนวยการ และมีเจ้าหน้าที่

หรือพนักงานอื่นๆ เป็นฝ่ายปฏิบัติการ โดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบงานประจำต่างๆไปของเทศบาล

ประวัติการจัดการศึกษาของเทศบาล

การศึกษาของเทศบาลในระยะที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงครั้งสำคัญดังนี้

1. พ.ศ. 2451 กระทรวงมหาดไทยได้รับมอบหมายให้จัดการศึกษาเบื้องต้นสำหรับทวยราษฎร์ หรือการศึกษาประชาบาลตามหัวเมืองต่างๆ

2. พ.ศ. 2454 กระทรวงธรรมการ กระทรวงนครบาล และกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายท้องถิ่น ได้ทำความตกลงให้เป็นที่เข้าใจกันว่า

2.1 การศึกษาขั้นต้นคือ ประถมศึกษา จะจัดให้มีโรงเรียนทุกตำบล ทุกละแวกบ้าน ให้มีพอแก่จำนวนเด็กชาย - หญิง ที่อยู่ในวัยเล่าเรียนทั่วราชอาณาจักร

2.2 การศึกษาขั้นสูงขึ้นไป คือตั้งแต่มัธยม ก็ให้มีโรงเรียนตั้งขึ้นในที่ชุมนุมชนเป็นแห่งๆ มากน้อยตามความต้องการของท้องถิ่น เช่น ในเขตที่ตั้งว่าการมณฑล จังหวัดและอำเภอ อันเป็นเขตที่มีประชาชนหนาแน่น

2.3 โรงเรียนแยกออกโดยประเภทเงินสำหรับใช้สอยมีอยู่ 3 ประเภทคือ

2.3.1 โรงเรียนรัฐบาลซึ่งเปิดสอนทั้งชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ใช้เงินเบิกตรงต่อพระคลังมหาสมบัติในงบประมาณของกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ

2.3.2 โรงเรียนประชาบาลบำรุงด้วยเงินพิศิตหัวน้กเรียน อากร เงิน ส่วย หรือเงินอื่นๆสุดแล้วแต่จะหาได้

2.3.3 โรงเรียนบุคคล (โรงเรียนราษฎร์ปัจจุบัน) คือโรงเรียนที่บุคคลหรือคณะตั้งขึ้นด้วยทุนส่วนตัวและจำกัดประโยชน์เฉพาะหมู่คณะของตน เช่น โรงเรียนของพวกมิชชันนารี โรงเรียนประชาบาลและโรงเรียนบุคคลนี้ กระทรวงธรรมการและกระทรวงมหาดไทย แบ่งหน้าที่ช่วยกันรับผิดชอบคือ

ก. กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ฝ่ายบริหาร เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนประชาบาล ชักนำเด็กเข้าเรียน หากครูสอน หาเงินบำรุงโรงเรียน รับผิดชอบเป็นเจ้าของปกครองโรงเรียน จัดให้มีที่เล่าเรียนเพียงพอแก่จำนวนที่มีอายุเข้าเกณฑ์เรียน

ข. กระทรวงธรรมการ เป็นผู้วางระเบียบการ หลักสูตร ตรวจตราการฝึกสอน
ด้านวิชาการ และ แจกจ่ายเงินบำรุงการศึกษาให้บ้างตามสมควร

จะเห็นว่าการจัดการศึกษาประชาบาลดังกล่าวมีลักษณะเช่นปัจจุบัน กล่าวคือฝ่ายมหาดไทย
มีหน้าที่บริหาร และฝ่ายธรรมการหรือศึกษาธิการมีหน้าที่ด้านวิชาการ

3. พ.ศ. 2469 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับแรก มีสาระสำคัญคือ

3.1 เด็กในเกณฑ์บังคับอายุระหว่าง 7-14 ปี อาจสูงถึง 8-9-10 ปี ถ้ามี
ความจำเป็นเฉพาะท้องถิ่น เช่น ครูไม่พอ

3.2 เป็นการศึกษาจัดทำให้เปล่า

3.3 ให้มีสารวัตรศึกษาทำหน้าที่ตรวจตราเด็ก

3.4 มีบทลงโทษบิดามารดาที่ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

3.5 จัดให้มีเงิน " ศึกษาพลี " โดยเก็บจากชายฉกรรจ์วัย 18-60 ปี คนละ
1-3 บาทต่อปี แล้วแต่สภาพท้องถิ่นเพื่ออุดหนุนโรงเรียนประชาบาล

3.6 ประกาศใช้เฉพาะตำบลในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัติ เสนาบดีกระทรวง
ศึกษาธิการประกาศเพิ่มได้

4. พ.ศ. 2473 เนื่องจากเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนัก พระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้า ฯ ให้ยกเลิกการเก็บเงินศึกษาพลี และให้กระทรวงพระคลังมหา
สมบัติจ่ายเงินปีละ 3,000,000 บาท แทนเงินศึกษาพลี

5. พ.ศ. 2478 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 มีสาระสำคัญ คือ

5.1 เกณฑ์บังคับเข้าเรียนให้เริ่มเมื่ออายุเด็กย่างเข้าปีที่ 8 (นับปีเกิดเป็น 1 ปีเต็ม)
พื้นเกณฑ์บังคับเข้าเรียนให้เริ่มเมื่ออายุเข้าปีที่ 15

5.2 รอนโรงเรียนประชาบาลในเขตเทศบาลทุกแห่งให้เทศบาลดำเนินการ

5.3 ให้นายอำเภอจัดตั้งโรงเรียนประชาบาลขึ้นทุกตำบลให้เพียงพอแก่ความเป็นอยู่
ของตำบลนั้นๆ

5.4 เลิกเก็บเงินศึกษาพลีที่ค้างชำระ

6. พ.ศ. 2491 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2483 โดย
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2491 เพื่อยกฐานะครูประชาบาล
และสารวัตรศึกษา ขึ้นเป็นข้าราชการพลเรือน สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้คือ ท้าทำงานการศึกษาประชากรเรือนจีนไปอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการโดยปริยาย ทั้งๆที่กฎหมายต่างๆดังกล่าวมาบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของท้องถิ่น เช่น นานาอารยประเทศ

7. พ.ศ. 2504 โอนการศึกษาประชากรในเขตเทศบาลกรุงเทพและธนบุรีให้กลับไปอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครกรุงเทพและธนบุรี

8. พ.ศ. 2506 โอนการศึกษาประชากรที่เหลือทุกแห่งกลับไปอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนั้น

9. พ.ศ. 2509 โอนโรงเรียนประชากรในเขตสุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (คือโรงเรียนประถมศึกษานอกเขตเทศบาลทั่วประเทศ) ให้กลับไปอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานกลางร่วม 3 หน่วย ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย รับผิดชอบสนับสนุนส่งเสริมทางด้านธุรการ กระทรวงศึกษาธิการด้านวิชาการและคณิสฐานด้านการบริหารบุคคล

10. วันที่ 1 ตุลาคม 2523 โอนโรงเรียนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบันอาจจะแยกตามสังกัดได้ดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน
3. กรุงเทพมหานคร
4. เทศบาลเมืองพัทยา
5. โรงเรียนสาธิต

ปัจจุบันหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จัดการศึกษามีเพียง "เทศบาล" "เมืองพัทยา"

และ "กรุงเทพมหานคร" เท่านั้น ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการจัดการศึกษาของเทศบาล และเมืองพัทยา

หลักและวิธีการจัดการศึกษาท้องถิ่น

หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น อาจจะกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาท้องถิ่นในปัจจุบันได้ยึดหลักการเดียวกันกับที่รัฐบาลได้ใช้ในการกำหนดนโยบายกระจายอำนาจ ในการจัดการ

ศึกษา ให้ท้องถิ่นจัดทำซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งแต่เดิมได้รวมอำนาจไว้ในราชการส่วนกลาง ให้ไปอยู่กับราชการส่วนท้องถิ่น
2. หลักการมอบภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาท้องถิ่น ให้อยู่ในความรับผิดชอบของท้องถิ่นและประชาชน ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงวางรากฐานการประถมศึกษาไว้แต่เดิม และเช่นที่นานาอารยประเทศจัดทำอยู่
3. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่น รัฐบาลจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องก็เฉพาะในสิ่งที่ท้องถิ่นและประชาชนยังช่วยตนเองไม่ได้

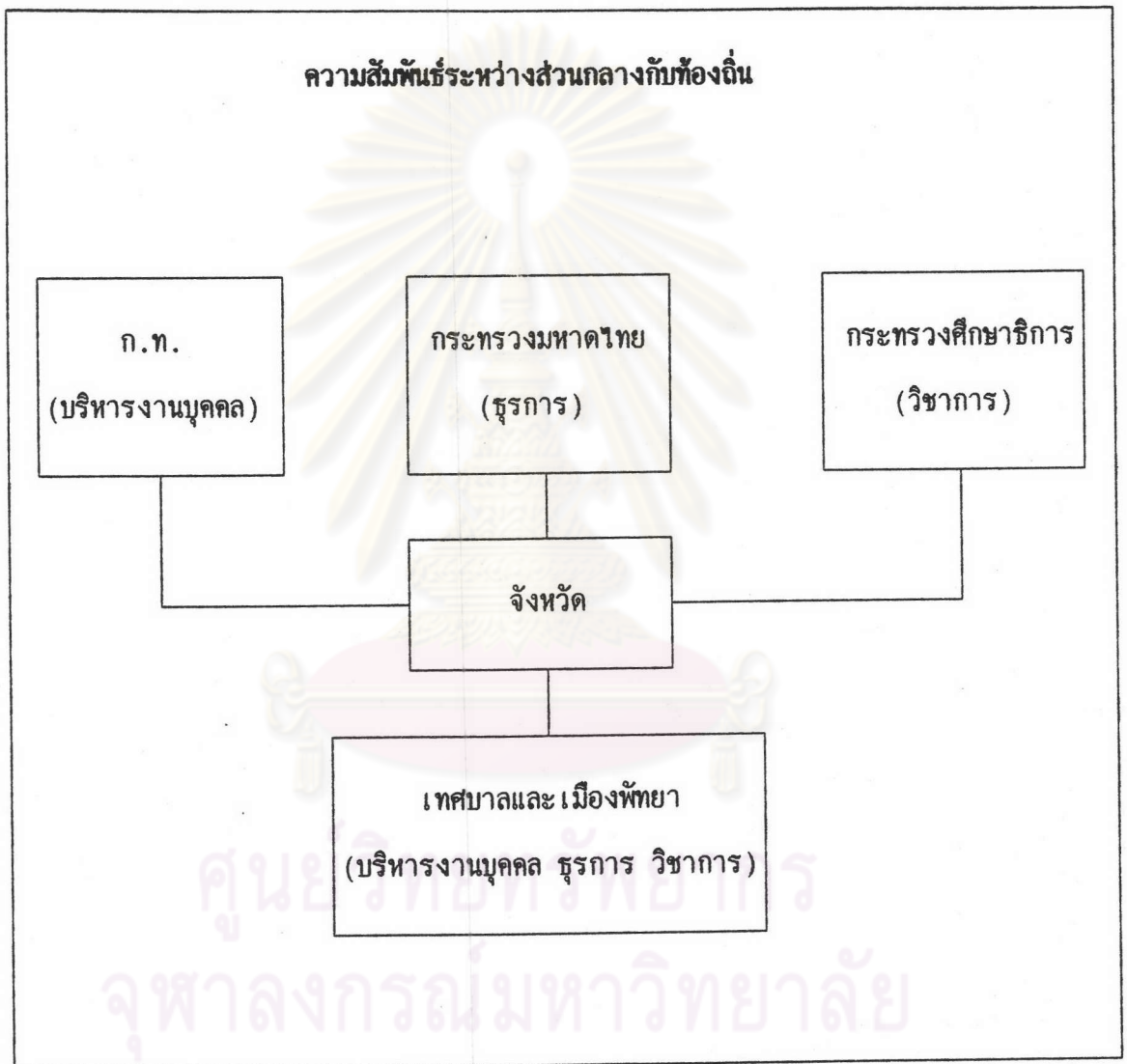
หลักการดังกล่าวเป็นหลักการอย่างกว้างๆ ซึ่งได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นสืบมา

วิธีการจัดการศึกษาท้องถิ่น

เพื่อให้การบริหารการศึกษาของท้องถิ่นเป็นไปโดยเหมาะสม ทางราชการจึงได้กำหนดแนวทาง เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาท้องถิ่น โดยกำหนดให้ส่วนกลางมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของหน่วยท้องถิ่น และให้ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาโดยตรง หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีดังนี้

1. กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่และความรับผิดชอบควบคุมส่งเสริมในด้านธุรการ เกี่ยวกับนโยบายและการจัดการศึกษาของท้องถิ่นให้เป็นไปตามเป้าหมาย จัดสรรเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลาง เป็นหน่วยประสานงานกับหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำส่งเสริม และช่วยเหลือหน่วยการปกครองท้องถิ่น ในการแก้ปัญหาอุปสรรคและข้อขัดข้องต่างๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย
2. กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบ ควบคุมและส่งเสริมงานด้านวิชาการ และมาตรฐานการศึกษาของท้องถิ่น พิจารณาคำเนินการเกี่ยวกับคุณวุฒิครู คุณภาพการศึกษา การกำหนดหลักสูตรแบบเรียน แนวการสอน ตลอดจนการวัดผล ช่วยเหลือในด้านการนิเทศ การศึกษา

3. คณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.) มีหน้าที่ส่งเสริมและวางนโยบายด้านการบริหารงานบุคคล เช่น การบรรจุแต่งตั้ง การกำหนดตำแหน่งและวินัยของพนักงานครูท้องถิ่น

การบริหารการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา

เนื่องจากรัฐบาลได้มอบหมายเรื่องการประถมศึกษา ให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว เทศบาลและเมืองพัทยาจึงต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในเขตของตนอย่างเต็มที่ โดยถือปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการและนโยบายที่กล่าวมาข้างต้น ความรับผิดชอบของเทศบาลและเมืองพัทยานเรื่องนี้อาจสรุปได้ดังนี้

1. มีหน้าที่จัดการประถมศึกษา
2. จัดทำให้เด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์ในเขตเทศบาล ได้เข้าโรงเรียนโดยทั่วถึง
3. เป็นผู้จัดตั้งและดำรงโรงเรียนเทศบาล
4. ควบคุมและบริหารโรงเรียนเทศบาลในเขตของตน

เกี่ยวกับเรื่องการจัดการประถมศึกษาในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา
เมืองพัทยาคือเป็นผู้บริหารและดำเนินการโดยตรง โดยกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย มิได้เข้าเกี่ยวข้องกับรายละเอียดของการปฏิบัติ นอกจากการส่งเสริมสนับสนุนให้เทศบาลและเมืองพัทยาดำเนินการได้โดยเรียบร้อยและบรรลุผลดียิ่งขึ้น เทศบาลและเมืองพัทยาจึงมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจและตัดสินใจดำเนินการในเรื่องใดๆ ได้อย่างเต็มที่ ตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

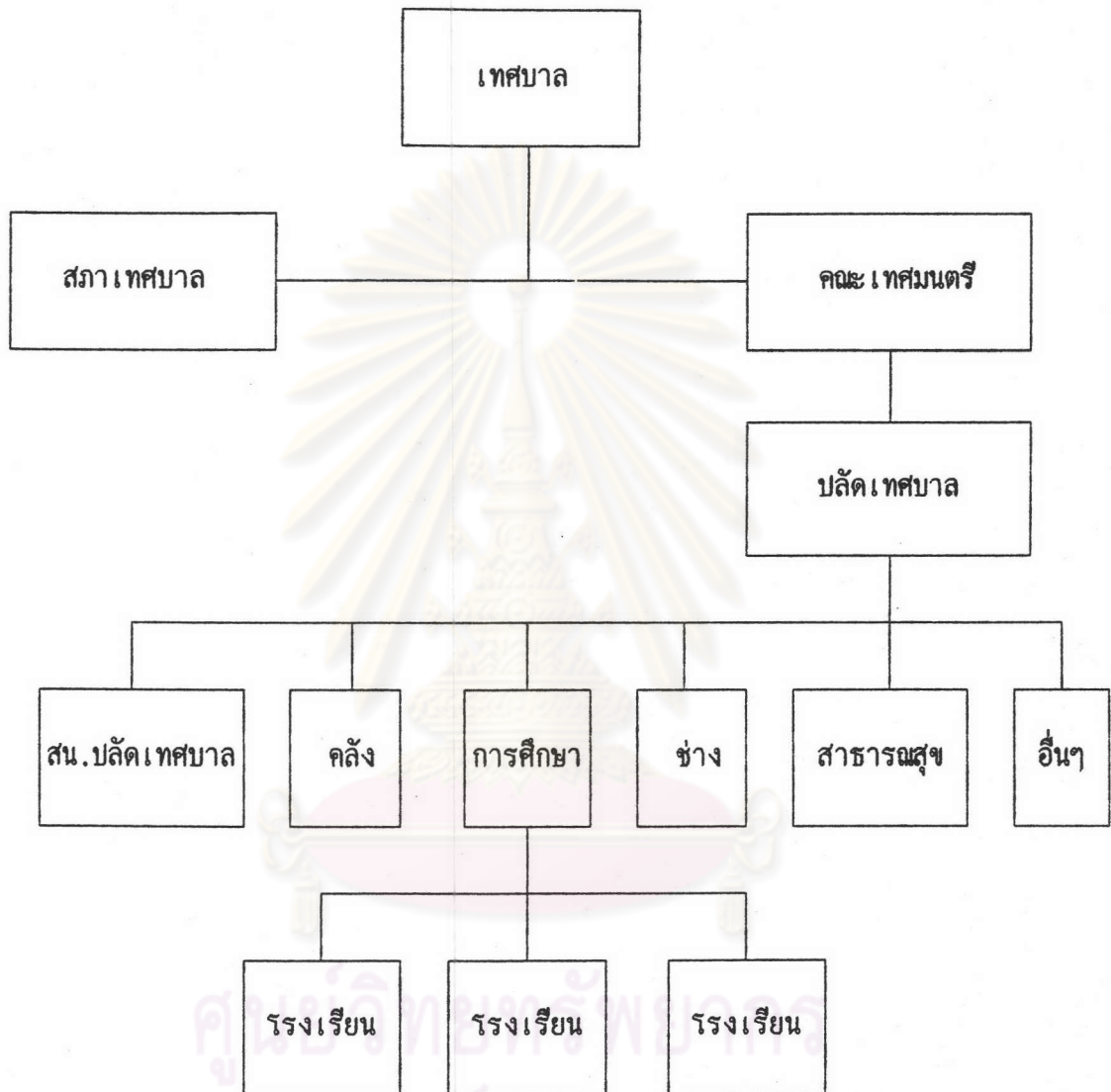
โดยปกติสายงานของฝ่ายต่างๆในสังกัดเทศบาลนั้น ก่อนที่งานต่างๆจะถึงขั้นการตัดสินใจของนายกเทศมนตรี จะต้องผ่านการพิจารณาของหัวหน้าฝ่ายที่เกี่ยวข้องและปลัดเทศบาลตามลำดับเสียก่อน ในกรณีเมืองพัทยาก็เช่นกัน งานทุกอย่างก่อนที่จะนำเสนอปลัดเมืองพัทยาซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารนั้น จะต้องผ่านการพิจารณาของหัวหน้าฝ่ายที่เกี่ยวข้องและรองปลัดเมืองพัทยาทตามลำดับ

สำหรับงานการศึกษานั้น ผู้อำนวยการกองการศึกษาหรือหัวหน้ากองการศึกษาซึ่งเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบนั้น จึงมีความสำคัญมากในฐานะผู้รับผิดชอบงาน รองจากปลัดเทศบาลและนายกเทศมนตรีในกรณีของเทศบาล หรือรับผิดชอบงานรองจากรองปลัดเมืองพัทยาและปลัดเมืองพัตยานกรณีเมืองพัทยา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างการบริหารการศึกษาของเทศบาล

กระทรวงมหาดไทยกับการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา

กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ตามกฎหมายประการหนึ่งคือ การดูแลส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และได้ถือเป็นนโยบายสำคัญที่จะส่งเสริมสนับสนุนการปกครองท้องถิ่นในทุกรูปแบบให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้นการดำเนินงานในทุกๆด้านที่อยู่ภายใต้งานหน้าที่ตามกฎหมาย หรือตามนโยบายของรัฐบาลที่มอบหมายให้ท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติจัดทำ จึงเป็นเรื่องที่กระทรวงมหาดไทยจะต้องส่งเสริมสนับสนุนท้องถิ่นให้สามารถบริหารงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี

สำหรับเรื่องการศึกษาของท้องถิ่นก็เช่นกัน เมื่อรัฐบาลได้มอบหมายให้เทศบาลและเมืองพัทยาซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นผู้จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา กระทรวงมหาดไทยก็ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานด้านบริหารการศึกษาระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ได้บริหารการศึกษาเทศบาลและเมืองพัทยาด้วยตนเอง คงทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยาในด้านธุรการให้เป็นไปตามนโยบายและกฎหมายเท่านั้น

นโยบายของกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการศึกษา

1. เร่งรัดและส่งเสริม และสนับสนุนการขยายการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษอาบรม และการให้บริการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกรักษาให้กว้างขวางออกไปทุกท้องถิ่นนี้โดยถือว่าพื้นที่ประชาชนมีความยากจนและปัญหาสุขภาพอนามัยของเด็ก เป็นพื้นที่เป้าหมายที่มีความสำคัญอันดับแรก
  2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กนักเรียน ได้เข้าเรียนตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเด็กยากจนในแหล่งเสื่อมโทรม
  3. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียน สำหรับเด็กและเยาวชนที่พ้นการศึกษาภาคบังคับและไม่ได้เรียนต่อ โดยเฉพาะในเรื่องการแนะแนวอาชีพ การฝึกอบรมวิชาชีพ และการพัฒนาฝีมือแรงงานให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ตลาดแรงงานและความต้องการในการประกอบอาชีพของเด็กและเยาวชน
  4. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมรวมกลุ่ม และอาสาสมัครทุกประเภทที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทั้งในด้านการพัฒนาสุขภาพอนามัย การยกระดับจิตใจ คุณธรรม ตลอดจนการฝึกฝนการทำงานและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ
  5. การให้ความร่วมมือประสานงาน และชักจูงให้ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วม และบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในทุกๆด้านให้มากขึ้น
- สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง เป็นหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา ได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยาขึ้น โดยยึดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ

แผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายกระทรวงมหาดไทยและหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ทั้งนี้โดยตั้งเป้าหมายว่าจะส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนฝึกรวมส่งเสริมให้นักเรียนมีความประพฤติดี (วินัยดี) มีความรู้ (มีวิชา) มีสุขภาพพลานามัยดี (กีฬาเด่น) และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักนอกจากจะสนับสนุนท้องถิ่นทางด้านงบประมาณและวิชาการแล้ว นโยบายสำคัญประการหนึ่งคือ จะส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้มากขึ้น (เป็นโรงเรียนของชุมชน)

จากเป้าหมายและนโยบายนี้ สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง จึงกำหนดเป็นคำขวัญในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นว่า "วินัยดี มีวิชา กีฬาเด่น เป็นโรงเรียนของชุมชน" ทั้งนี้เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้เข้าใจและยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกัน ความหมายของคำขวัญดังกล่าวมีขอบเขตโดยสรุปดังนี้

1. วินัยดี หมายถึงการสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันพึงประสงค์ให้แก่นักเรียน เช่นให้รู้จักประพฤติตนตามหน้าที่ ระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจน ศีลธรรมอันดีงาม

รายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างลักษณะนิสัยนี้ ส่วนใหญ่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ว่าด้วยกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งอาจจะสรุปสาระสำคัญๆได้คือ การฝึกรวมนักเรียนให้ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ เช่น การแต่งกายสะอาด เรียบร้อย มีสัมมาคารวะ รู้จักทำความเคารพ รักษาระเบียบวินัย พุดจาไพเราะ ไม่หยาบคาย ไม่ทิ้งขยะตามท้องถนน มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร รู้จักประหยัด รู้จักเหตุรู้จักผล เป็นต้น

2. มีวิชา หมายถึง การเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ดี นักเรียนที่จะเรียนต่อในระดับสูงขึ้น ก็จะมีพื้นฐานดีที่จะเรียนต่อ หรือสามารถสอบแข่งขันกับคนอื่นได้ ส่วนนักเรียนที่ไม่เรียนต่อก็มีความรู้พอที่จะออกมาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยอย่างสงบสุข เพราะฉะนั้นเป้าหมายในการจัดการศึกษาท้องถิ่นในด้านมีวิชาจึงมุ่งเน้นทั้งในด้านวิชาความรู้สามัญ การอ่านออกเขียนได้ ทักษะช่าง ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ และมุ่งเน้นในด้าน การเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มการงาน-พื้นฐานอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนที่จบการศึกษา มีความพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพได้หากไม่เรียนต่อ เพราะหลักสูตร พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นแต่ละ

แห่งพิจารณาเพิ่มเติมหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ และสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น และเนื่องจากเด็กนักเรียนในเขตเทศบาลมีชีวิตอยู่ในชุมชนในเมือง มีสภาพปัญหาและสิ่งเอื้ออำนวยในการดำเนินชีวิตแตกต่างจากเด็กนักเรียนในชนบท การเรียนการสอนด้านกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ จึงแตกต่างจากการเรียนการสอนในชนบท เช่น ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องกฎจราจร การเรียนรู้เรื่องเครื่องมือเครื่องใช้ไฟฟ้า นอกจากนั้นนักเรียนที่อยู่ในเขตเมืองยังมีโอกาสที่จะทำอาหาร ทำขนม หรือประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆจากหน่วยเป็นค่าอาหารกลางวันหรือช่วยเหลือผู้ปกครองได้ด้วย

3. กีฬาเด่น หมายถึงการพัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ได้แก่ การส่งเสริมสุขนิสัยส่วนตัวของนักเรียนรวมทั้งหลักโภชนาการ สุขาภิบาลโรงเรียน การบริการอนามัยโรงเรียน การป้องกันโรคติดต่อ การออกกำลังกายและพักผ่อน การส่งเสริมกีฬาและการมีน้ำใจนักกีฬา เป็นต้น

4. เป็นโรงเรียนของชุมชน หมายถึง การทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่ชุมชน เช่น จัดนักเรียนช่วยในการจราจร หรือร่วมงานประเพณี หรือการใช้สถานที่ของโรงเรียนเพื่อกิจกรรมต่างๆของชุมชน เป็นต้น นอกจากนั้นยังหมายถึงการที่โรงเรียนจะใช้ทรัพยากรจากชุมชนมาใช้พัฒนาการศึกษา เช่น ส่งเสริมให้ประชาชน หน่วยงานของรัฐ องค์กรการกุศล หรือเอกชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา เช่น การแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะ การอุทิศทรัพย์สิน แรงงาน การเข้ามาช่วยสอนวิชาพิเศษ เป็นต้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

คำว่า การนิเทศ (Supervision) แปลว่าการให้ความช่วยเหลือแนะนำหรือปรับปรุง (สมบัติ จันเกษม, 2524) ดังนั้นการนิเทศการศึกษา ก็น่าจะหมายถึงการให้ความช่วยเหลือแนะนำ หรือปรับปรุงเกี่ยวกับการศึกษาโดยเฉพาะในโรงเรียน ได้มีผู้ให้ความหมายคำว่า การนิเทศการศึกษาไว้แตกต่างกัน ดังนี้

สเปียร์ส (Spear, 1967) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู โดยการทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนี้ เป็นกระบวนการกระตุ้นความเจริญก้าวหน้าของครู และมุ่งหวังที่จะช่วย

เหลือครูเพื่อช่วยให้นักเรียนได้ช่วยตนเองได้

กู๊ด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่าเป็นความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศที่จะช่วยในการให้คำแนะนำแก่ครู หรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น ช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านอาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู

แฮร์ริส (Harris, 1975) ได้กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาว่า หมายถึงสิ่งที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะคงไว้ หรือเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการดำเนินการเรียนการสอนในโรงเรียน มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ ด้านการสอนเป็นสำคัญ

ชาญชัย อาจิณสมจาร (2525) ให้คำจำกัดความว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเอง แก่ครูและนักเรียน เพื่อการปรับปรุงตัวของเขาเองและสภาพการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์

สันต์ ธรรมบำรุง (2526) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือ การแนะนำ การชี้แจง การบริการ การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น

จากคำจำกัดความดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

1. การชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครู
2. การปรับปรุงการสอนและสภาพการณ์ในกระบวนการเรียนรู้
3. ต้องการผลสัมฤทธิ์ในเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่เหมาะสม

ดังนั้น การนิเทศการศึกษาจึงน่าจะหมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำและให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ความจำเป็นในการนิเทศการศึกษา

ในปัจจุบัน การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอนมาก ด้วยเหตุผลดังนี้

1. การศึกษาเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก จำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ เพื่อเป็นการให้บริการแก่ครูจำนวนมาก ที่มีความสามารถต่าง ๆ กัน

2. การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญของงานของครู แม้ว่าครู จะได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ครูก็ต้องปรับปรุงฝึกฝนตนเองอยู่เสมอ ในขณะที่ ทำงานในสถานการณืจริง

3. การนิเทศการศึกษา มีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูในการเตรียมการสอน

4. การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่เสมอ (ชาอุทัย อาจิมสมาจาร, 2525)

นอกจากนี้ความจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศการศึกษาเนื่องมาจากเหตุผลดังนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้อง กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การนิเทศการศึกษาจะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์ การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง แม้แนวคิดในเรื่องการเรียน การสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศการศึกษาจะช่วยทำให้ครูมีความทันสมัยอยู่เสมอ

3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้น จำเป็นต้อง ได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศการศึกษาจากผู้ชำนาญการโดยเฉพาะ จึงจะทำให้แก้ปัญหานั้นได้ สำเร็จลุล่วง

4. การศึกษาของประเทศไม่อาจจะรักษามาตรฐานไว้ได้ จะต้องมีการควบคุมดูแลด้วย ระบบการนิเทศการศึกษา (วิจิตร วรุตบางกูร และคณะ, 2524)

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้มีหน้าที่นี้เทศจึงควรต้องจัดดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการเรียนการสอน หรือช่วยเหลือตัวเองใน การสอนได้ ทำให้ครูก้าวทันโลกที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

การจัดให้มีการนิเทศการศึกษาขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูค้นหาและรู้วิธีการทำงานด้วยตนเอง

2. เพื่อช่วยให้ครูรู้จักแยกแยะ วิเคราะห์ปัญหาของตนเองโดยช่วยให้ครูรู้ว่าอะไรที่กำลังเป็นปัญหาที่ครูเผชิญอยู่ และจะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างไร
3. เพื่อช่วยให้ครูรู้สึกมั่นใจในงานอาชีพ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตน
4. เพื่อช่วยให้ครูคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้
5. เพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนเข้าใจถึงแผนการศึกษาของโรงเรียนและให้การสนับสนุนโรงเรียน
6. เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจถึงปรัชญาและความต้องการทางการศึกษา (Adam and Dickey, 1966)

สำหรับกรณีศึกษานี้ในประเทศไทย ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2519 ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษาไว้ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
  2. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ทำให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อให้เกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
  3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
  4. เพื่อรักษา พิจารณาส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ
  5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวง และสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานองค์การระหว่างประเทศ
- (อ้างถึงใน วโรรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2530)
 ยง วัชชวัลคุ (2524) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายสำคัญของกรณีศึกษานิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษา และหน้าที่ของโรงเรียนที่จะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์
2. เพื่อช่วยให้ครูได้มองเห็นปัญหาและความต้องการของเยาวชน รวมทั้งการจัดสนองความต้องการของเยาวชน ตลอดจนช่วยแก้และป้องกันปัญหาอันจะพึงมีต่อเยาวชน

3. เพื่อสร้างความเป็นผู้นำที่ดีตามวิถีทางแบบประชาธิปไตยให้แก่ครู
  4. เพื่อช่วยสร้างกำลังใจของคณะครูให้อยู่ในสภาพที่ดีและเข้มแข็ง และร่วมปฏิบัติงาน
เป็นคณะ ด้วยกำลังใจศติปัญญา เพื่อบรรลุจุดหมายอันเดียวกัน
  5. เพื่อช่วยพิจารณามอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของครูแต่ละคน และช่วย
ปรับปรุงส่งเสริมครูให้สามารถปฏิบัติงานที่มอบหมายให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
  6. เพื่อช่วยให้นักครูได้พัฒนาความสามารถในการสอน
  7. เพื่อประเมินผลงานของครูโดยดูจากความเจริญงอกงามของเด็ก
  8. เพื่อช่วยให้นักครูใหม่ได้เข้าใจโรงเรียน งานของโรงเรียน และงานอาชีพครู
  9. เพื่อช่วยให้นักครูทราบปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน และช่วยครูในการ
วางแผนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวให้เหมาะสม
  10. เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้ทราบและเข้าใจโครงการของ
โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือ
  11. เพื่อประสานงานกับผู้บริหารการศึกษาในอันที่จะแก้ปัญหาต่างๆซึ่งโรงเรียนไม่
อาจกระทำได้ตามลำพัง
  12. เพื่อช่วยให้นักครูได้ใช้เวลาและความสามารถไปในทางที่เป็นประโยชน์
- จากความมุ่งหมายดังกล่าว จะเห็นว่ากรณีเทศการศึกษามุ่งที่จะช่วยเหลือและ
ประสานงานด้านวิชาการภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตร ปรับปรุงการเรียนการสอนของครู
ให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและรักษาคุณภาพของการศึกษาของโรงเรียน ปรับปรุงและประเมินผล
การเรียนการสอน ตลอดจนช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพของครู และสร้างความสัมพันธ์
อันดีกับชุมชน

หลักสำคัญของการนิเทศการศึกษา

วอลส์ (Wiles, 1967) ได้เสนอแนะหลักการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับครูทุกคนและทำให้เห็นว่าต้องการความช่วยเหลือจากเขา
2. แผนงานหรือความเจริญก้าวหน้าเป็นผลจากการทำงานเป็นทีม
3. หากโอกาสพบปะสังสรรค์เป็นกันเองกับครูโดยสม่ำเสมอ

4. เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม
5. เป็นมิตรไมตรีกับบุคคลทั่วไป
6. ปรึกษากับหมู่คณะ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงใดๆอันจะพึงมี
7. พิจารณาสภาพที่เป็นปัญหาของสมาชิก อาจจะซักถาม สัมภาษณ์หรือให้คณะครู

เสนอปัญหา ที่อยู่ในความสนใจร่วมกัน

8. หากศึกษานิเทศก์ระดับกระเลงมีชีวิตชีวา หมู่คณะย่อมจะเป็นเช่นกัน
9. บทบาทการนำของศึกษานิเทศก์คือ การประสานงานและการช่วยเหลือ

ทางวิชาการ

10. ฟังมากกว่าพูด
11. การปฏิบัติงานเริ่มด้วยปัญหาของสมาชิก
12. การวางแผนปฏิบัติงานของหมู่คณะไว้
13. ตำแหน่งหน้าที่มิได้ทำให้ศึกษานิเทศก์ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือความเป็นมิตร

ไมตรีกับหมู่คณะต้องชะงักงัน

14. พยายามใช้ประสบการณ์ด้านความสามารถต่างๆ ของครูอาวุโสให้เกิดประโยชน์ใน

การนิเทศการศึกษามากที่สุด

15. ตัดสินใจแน่วแน่ทันต่อเหตุการณ์
16. เอาใจใส่ในงานในหน้าที่ดี
17. สรรวจและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
18. สนใจในสวัสดิภาพของสมาชิก

19. มีความรับผิดชอบ ปลุกฝังความรับผิดชอบแก่หมู่คณะ

วินัย เกษมเศรษฐ (2521) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

จะต้องอาศัยหลักการต่างๆดังนี้

1. หลักสภาพผู้นำ (Leadership) คือการใช้อิทธิพลของบุคคลที่จะทำให้งิจกรรมต่างๆของกลุ่มเป็นไปตามเป้าประสงค์
2. หลักความร่วมมือ (Cooperation) คือการกระทำร่วมกัน และรวมพลังทั้งหมด เพื่อแก้ปัญหาด้วยกัน โดยยอมรับและยกย่องผลของความร่วมมือ ในการปรับปรุงการเรียน

การสอนจากหลายฝ่าย ท้าหน้าที่และความรับผิดชอบจัดแจ้งในการจัดองค์การ การประเมินผล ตลอดจนการประสานงาน

3. หลักการเห็นใจ (Considerateness) คือการนิเทศการศึกษาจะต้องคำนึงถึงตัวบุคคลที่ร่วมงานด้วยการเห็นใจ จะทำให้ตระหนักในคุณค่าของมนุษยสัมพันธ์

4. หลักการสร้างสรรค์ (Creativity) คือ การนิเทศการศึกษาจะต้องทำให้ครูเกิดพลังที่จะคิดริเริ่มสิ่งใหม่ๆ แปลกๆหรือทำงานด้วยตนเอง

5. หลักการบูรณาการ (Integration) เป็นกระบวนการซึ่งรวมสิ่งกระจัดกระจายให้สมบูรณ์มองเห็นได้

6. หลักการมุ่งชุมชน (Community) เป็นการแสวงหาปัจจัยที่สำคัญในชุมชน และการปรับปรุงปัจจัยเหล่านั้น เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ในชุมชนให้ดีขึ้น

7. หลักการวางแผน (Planing) หมายถึงกระบวนการวิเคราะห์ซึ่งเกี่ยวกับการแสวงผลในอนาคต การกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการล่วงหน้า การพัฒนาทางเลือกเพื่อปฏิบัติให้บรรลุถึงจุดประสงค์ และการเลือกทางปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด

8. หลักการยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึงความสามารถที่จะถูกเปลี่ยนแปลงได้ และพร้อมอยู่เสมอที่จะสนองความต้องการสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป

9. หลักวัตถุวิสัย (Objectivity) หมายถึงคุณภาพที่เป็นผลมาจากหลักฐานตามสภาพความเป็นจริงมากกว่าความเห็นของบุคคล

10. หลักการประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการหาความจริงโดยการวัดที่แน่นอน และหลายอย่าง

กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานในการนิเทศให้ได้รับความสำเร็จ แฮร์ริส (Harris, 1975) ได้กำหนดขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษา

ไว้ดังนี้

1. **ขั้นวางแผน (Planing)** ได้แก่การคิด การตั้งวัตถุประสงค์ การคาดการณ์ล่วงหน้า การกำหนดตารางงาน การค้นหาวิธีปฏิบัติงาน และการวางโปรแกรมงาน

2. **ขั้นการจัดโครงการ (Organizing)** ได้แก่การตั้งเกณฑ์มาตรฐาน การรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์ ความสัมพันธ์แต่ละขั้น การมอบหมายงาน การประสานงาน การกระจายอำนาจตามหน้าที่ โครงสร้างขององค์การ และการพัฒนาขยาย

3. **ขั้นการนำเข้าสู่การปฏิบัติ (Leading)** ได้แก่การตัดสินใจ การเลือกสรรบุคคล การเร้าใจให้มีความตั้งใจคิดริเริ่มอะไรใหม่ๆ การสาธิต การจูงใจ และให้คำแนะนำ การสื่อสาร การกระตุ้นส่งเสริมกำลังใจการแนะนำนวัตกรรมใหม่ๆและให้ความสะดวกในการทำงาน

4. **ขั้นการควบคุม (Controlling)** ได้แก่ การสั่งการ การให้รางวัล การลงโทษ การให้โอกาส การตำหนิ การไล่ออก และการบังคับให้กระทำตาม

5. **ขั้นประเมินผล (Appraising)** ได้แก่ การตัดสินใจการปฏิบัติงาน การวิจัย และการวัดผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญ คือ พิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด และวัดผลด้วยการประเมินอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้ควรจะมีการวิจัยด้วย จะเห็นได้ว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นการทำงานอย่างมีแบบแผน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์งานการเรียนการสอนของครู เพื่อจะได้ทราบปัญหา ระบุปัญหาที่ต้องรีบแก้ไขปรับปรุงก่อนหลัง แล้วจึงวางแผนที่จะดำเนินการโดยหาทางเลือกที่จะแก้ปัญหาคือดีที่สุด ต่อจากนั้นก็ดำเนินการตามแนว ขั้นตอนตามลำดับจนถึงขั้นการประเมินผลการปฏิบัติงาน แล้วจึงนำผลการปฏิบัติไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ลักษณะของศึกษานิเทศก์

จากวิวัฒนาการของการนิเทศการศึกษา อาจแบ่งลักษณะของศึกษานิเทศก์เป็นแบบต่างๆดังนี้

1. **ศึกษานิเทศก์ทั่วไป** ศึกษานิเทศก์ลักษณะนี้จะเป็นผู้มีความสามารถพิเศษ แต่ไม่ได้มีความสามารถพิเศษวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ ทำการนิเทศทั่วไป มีประสบการณ์ในวิธีสอนทั่วไป มีส่วนร่วมในการวางหลักสูตรปรับปรุงการสอนในทุกระดับและทุกวิชา

2. **ศึกษานิเทศก์ผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะวิชา** เป็นผู้มีความชำนาญทั่วไปคล้ายแบบที่หนึ่ง แต่ความรับผิดชอบจำกัดอยู่เพียงแผนงานที่มีอยู่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น

3. **ศึกษานิเทศก์พิเศษทำหน้าที่นิเทศเฉพาะบางวิชาในทุกระดับชั้นเรียน**

4. **ศึกษานิเทศก์ผู้มีความเชี่ยวชาญบางสาขาวิชาการ และทำการนิเทศเฉพาะวิชาหรือบริการเฉพาะสาขาที่ตนมีความชำนาญเท่านั้น**

หากพิจารณาศึกษานิเทศก์ โดยดูลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกจะแบ่งออกได้เป็น

3 ประเภทคือ

1. ศึกษานิเทศก์ผู้มีความเป็นกันเองและเป็นเพื่อนร่วมงานของครู ซึ่งแสดงออกโดยมีความเป็นประชาธิปไตย เข้าใจความต้องการของครู มีใจเมตตากรุณา มองโลกในแง่ดี
2. ศึกษานิเทศก์ผู้เน้นที่ความเอาใจใส่ในหน้าที่ ทำงานแบบมีหลักเกณฑ์ เช่น มีความรับผิดชอบ มีความมั่นคงแน่นอน มีความยุติธรรม ปราศจากอคติและมีหลักการ ภาวะเยียบวน การปฏิบัติงาน
3. ศึกษานิเทศก์ผู้เป็นผู้กระตุ้นเร่งเร้า ส่งเสริมครูให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ค้นคว้าทดลอง ปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่เสมอ (กิติมา ปรีดีติลล, 2532)

หน้าที่ของศึกษานิเทศก์

แฮร์ริส (Harris, 1975) ได้แบ่งหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ดังนี้

1. หน้าที่ทางการสอน (Teaching Function) เป็นหน้าที่หลัก ศึกษานิเทศก์จะต้องทำงานที่ เกี่ยวกับการสอนโดยตรง นั่นคือช่วยเหลือ แนะนำเกี่ยวกับวิธีการสอนที่ดีให้กับครู รวมตลอดถึงการวัดและประเมินผลด้วย
2. หน้าที่จัดบริการ (Special Service Function) เป็นการช่วยเหลือแนะนำ เกี่ยวกับการบริการให้แก่แก่นักเรียนโดยตรง ได้แก่หน่วยสุขภาพอนามัย การแนะแนว บริการจิตบำบัด และสันตนาการ เป็นต้น
3. หน้าที่จัดอำนวยการ (Management Function) เป็นการช่วยเหลือเรื่องการจัด ตาเนินงาน ในด้านธุรการทั่วไป เกี่ยวข้องกับคณะบุคคล เป็นการเกี่ยวพันโดยทางอ้อมกับการเรียนการสอน
4. หน้าที่การนิเทศ (Supervision Function) เป็นงานเกี่ยวกับการนิเทศการ ติดต่อประสานงาน เป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์จะทำงานร่วมกับครู
5. หน้าที่บริหารงานทั่วไป (General Administration Function) เป็นหน้าที่เกี่ยวกับงานบริหารในโรงเรียนทั่วไป ที่ศึกษานิเทศก์จะช่วยเหลือโรงเรียนได้

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) ได้กล่าวถึงภาระหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ว่ามีดังนี้

1. ช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุงตนเอง
2. ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตร
3. ช่วยเหลือครูในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
4. เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชา ซึ่งมีอยู่ในโรงเรียนได้ช่วยเหลือเพื่อนครู
5. ส่งเสริมให้คณะครูมีความสนใจในอุปกรณ์การสอน
6. ช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กให้ดีขึ้น
7. ช่วยเหลือครูในการประเมินผลนักเรียน
8. ส่งเสริมช่วยผู้ให้ครูรู้จักประเมินผลโครงการการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของตน
9. ช่วยทำให้ครูประสบผลสำเร็จและมีความรู้ลึกซึ้งมั่นคง

จากระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พ.ศ.

2519 กำหนดให้ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

1. นิเทศการสอนและการบริหารงานวิชาการ หรือเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ
ในสถานศึกษา ที่อยู่ในเขตความรับผิดชอบ
2. ตรวจสอบและควบคุมการศึกษาในฐานะพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายระบุไว้
3. ศึกษา ทดลอง วิจัย ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางด้านวิชาการ ตลอด
จนการบริหารการศึกษา
4. พิจารณาและพัฒนาหลักสูตร แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน แบบการสอน
หรือแนวการสอนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
5. จัดทำคู่มือครู เอกสารวิชาการ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน
6. ปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพของการเรียนการสอนและการบริหารการศึกษาโดยใช้
นวัตกรรมทางการศึกษาต่างๆ
7. จัดประชุม อบรม สัมมนาครูอาจารย์ หรือผู้บริหารการศึกษาเพื่อส่งเสริมงาน
ทางวิชาการ
8. ประเมินผลงานทางด้านวิชาการ
9. เสนอแนะและให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่กรมสามัญศึกษา
10. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย

จากหน้าที่ดังกล่าวสรุปได้ว่าศึกษานิเทศก์มีหน้าที่ นิเทศการศึกษา พัฒนาหลักสูตร จัดอบรม ประชุมหรือสัมมนา ผลิตเอกสาร ศึกษาทดลอง หรือวิจัย ประสานงาน ติดตามผล วัดผล และประเมินผล ซึ่งหน้าที่เหล่านี้เป็นสิ่งที่ศึกษานิเทศก์ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลตาม จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา

สำหรับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ไว้ และสอดคล้องกับแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าว โดยกำหนดไว้ว่าศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่

1. ตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานทางวิชาการ
2. นิเทศและให้คำปรึกษา หรือแนะนำ เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางวิชาการ
3. จัดอบรมประชุมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน
4. พัฒนาหลักสูตร หนังสือประกอบการเรียน คู่มือครู ตลอดจนจัดหาสื่อการเรียนและ เอกสารทางวิชาการ
5. ประสานงานเกี่ยวกับการศึกษา
6. วิเคราะห์ วิจัย วัดผล ติดตามผล และประเมินผล เพื่อหาทางส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษา
7. ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย (สงคราม สุขสะอาด, 2533)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มณีรัตน์ ฉัตรอุทัย (2526) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์เทศบาล กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 221 คน และครู จำนวน 376 คน จากโรงเรียนสังกัดเทศบาล และศึกษานิเทศก์สังกัดเทศบาล จำนวน 95 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 692 คน ใช้การวิจัยเชิงบรรยาย มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ การวิจัย พบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์สังกัดเทศบาล ได้มีความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติงานในระดับน้อย ในด้านการตรวจสอบและควบคุมมาตรฐานทางวิชาการการนิเทศ และให้คำปรึกษาหารือ หรือแนะนำทาง

วิชาการ การจัดอบรม การประชุมและสัมมนาทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร หนังสือเรียน คู่มือครูตลอดจนสื่อการเรียน และเอกสารทางวิชาการ การวิเคราะห์และวิจัยทางวิชาการ การวัดผลประเมินผล และติดตามผลทางวิชาการ ส่วนด้านการประสานงานทางวิชาการ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูมีความเห็นว่า ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติงานในระดับน้อย แต่ศึกษานิเทศก์เห็นว่าได้ปฏิบัติงานในระดับมาก

สำหรับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์สังกัดเทศบาล ในด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย พบว่า ศึกษานิเทศก์มีความคิดเห็นว่าศึกษานิเทศก์ ได้ปฏิบัติงานในระดับมาก

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครู และศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สังกัดเทศบาลในด้านต่างๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งขัดแย้งกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์สังกัดเทศบาล ที่เป็นปัญหามากคือ ผู้บริหารของเทศบาลไม่สนับสนุนงานนิเทศการศึกษา จำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อย ไม่เพียงพอกับปริมาณงาน ขาดงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอน และการจัดอบรมครู ขาดเอกสารหลักสูตร และอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในการนิเทศการศึกษา ขาดการอบรม ประชุม สัมมนา ศึกษานิเทศก์ การประสานงานระหว่างศึกษานิเทศก์การประเมินผลการนิเทศ ศึกษานิเทศก์ ขาดความคล่องตัวในการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา เพราะต้องปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายมากเกินไป

ประพันธ์ บุรุมรา (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ฝ่ายนิเทศการบริหาร เขตการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ศึกษานิเทศก์ ฝ่ายนิเทศการบริหาร เขตการศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ทุกเขตการศึกษา จำนวน 50 คน ใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และแบบศึกษาเอกสาร การวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ฝ่ายนิเทศการบริหาร ส่วนมากได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่โดยใช้เทคนิค วิธีการในการนิเทศคือ ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา การปฏิบัติงานตามหน้าที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่งานนิเทศการบริหารกลุ่มโรงเรียน และสามัญศึกษาจังหวัด งานที่ปฏิบัติงานในระดับน้อย ได้แก่ การนิเทศการบริหารงานปกครอง ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานมากที่สุด ได้แก่ จำนวนศึกษานิเทศก์ฝ่ายนิเทศการบริหารไม่เพียงพอ โรงเรียนขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน

เขวง เพ็ญพอง (2531) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของ ศึกษานิเทศก์ ประจำเขตการศึกษา ฝ่ายนิเทศงานปฏิบัติการสอน สังกัดกรมสามัญศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษาฝ่ายนิเทศงานปฏิบัติการสอน สังกัด กรมสามัญศึกษา จำนวน 177 คน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการวิจัย การวิจัยพบว่าศึกษานิเทศก์ประจำเขตการศึกษาฝ่ายนิเทศงานปฏิบัติการสอน สังกัด กรมสามัญศึกษา ได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ทุกงาน ส่วนใหญ่มีวิธีการปฏิบัติงานด้วยการ เยี่ยมเยียนโรงเรียน และจัดประชุมสัมมนา ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานที่พบ คือ ขาดงบประมาณ และขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่อง

ฉรงค์ หิตโรกเมท (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหา การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 3 ประชากรที่ ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 3 ทุกคนจำนวน 208 คน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบศึกษาเอกสารและแบบสอบถาม การวิจัย พบว่า

1. งานนิเทศการศึกษา งานที่ปฏิบัติมากที่สุดคือการปฏิบัติตามกระบวนการการนิเทศการศึกษา ส่วนจำนวนครั้งงานการนิเทศไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนด ปัญหาที่พบคือจำนวนศึกษานิเทศก์ไม่สอดคล้องกับจำนวนโรงเรียนที่ออกไปนิเทศ ขาดสื่อและ เครื่องมือในการนิเทศ

2. งานพัฒนาการเรียนการสอน งานที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ การประชุม อบรม สัมมนา ส่วนการผลิตเอกสารทางวิชาการปฏิบัติได้น้อย ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณในการจัดประชุม อบรม สัมมนา และการผลิตเอกสารทางวิชาการ

3. งานวิเคราะห์ วิจัย และประเมินผล งานที่ปฏิบัติมากที่สุดคืองานประเมินคุณภาพ ระดับประเทศ และใช้มาตรฐานทางการศึกษาในการนิเทศโรงเรียนและกลุ่มโรงเรียน ส่วน งานด้านการวิจัยทางการศึกษาปฏิบัติได้น้อย ปัญหาที่พบคือไม่มีงบประมาณและขาดคู่มือเอกสาร การวิจัย

4. งานนโยบายและแผน งานที่ปฏิบัติมากคือ การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี และการจัดทำนโยบายและแผน เป็นงานธุรการมากกว่างานวิชาการ และมีขั้นตอนมากมายในการปฏิบัติ

5. งานบริการทางการศึกษางานที่ปฏิบัติมากคือ การนิเทศศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน สังเกต แนะนำ และพบปะเป็นรายบุคคล ส่วนงานแนะแนวในโรงเรียนปฏิบัติได้น้อยที่สุด

6. งานอื่นๆที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ยังต้องปฏิบัติงานซึ่งเป็นลักษณะงานธุรการ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524

จันทร์เพ็ญ วัฒนะ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ที่ทำหน้าที่หัวหน้างานวิจัย ประเมินผล และบริการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 8 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ที่ทำหน้าที่หัวหน้างานวิจัย ประเมินผล และบริการ เขตการศึกษา 8 อำเภอละ 1 คน จำนวน 89 คน ใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบศึกษาเอกสาร และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. งานระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาปฏิบัติมาก ได้แก่ การจัดทำป้ายสถิติ ข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ปัญหาที่พบคือข้อมูลบางชนิดมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ไม่สามารถปรับให้เป็นปัจจุบันได้

2. งานจัดทำแผนพัฒนางานวิชาการและการนิเทศ ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ ให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดทำแผน ปัญหาที่พบคือ การส่งข้อมูลจากโรงเรียน และกลุ่มโรงเรียนล่าช้า ไม่สมบูรณ์

3. งานทดสอบ วัดและประเมินผลส่วนใหญ่ ที่ปฏิบัติ คือ ประเมินผลปลายปีชั้น ป. 6 ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณและค่าใช้จ่ายในการประเมินคุณภาพ

4. งานวิเคราะห์วิจัยการบริหาร การนิเทศและการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ มีการปฏิบัติน้อย เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

5. งานมาตรฐานการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งใช้เกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานวิชาการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปัญหาที่พบคือ ขาดเครื่องมือที่มาตรฐานสำหรับตรวจสอบผลสอบ ผลการเรียน
6. งานผลิตและจัดหาสื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการ และเครื่องมือการนิเทศ ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติ คือ สนับสนุนให้ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนสร้างสื่อการเรียนการสอน และเครื่องมือการนิเทศ ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณ
7. งานบริการและเผยแพร่สื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการ และเครื่องมือการนิเทศ ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ ส่งเสริมสนับสนุน และเผยแพร่การใช้สื่อการเรียนการสอน การบริหารงานวิชาการและ เครื่องมือการนิเทศ ปัญหาที่พบคือครูไม่เห็นความสำคัญของสื่อ และขาดสื่อและเครื่องมือการนิเทศ
8. งานห้องสมุด สื่อ และงานส่งเสริมการจัดห้องสมุดและมุมหนังสือของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติ คือ จัดประกวดห้องสมุดดีเด่นระดับอำเภอ ปัญหาที่พบคือ การหมุนเวียนหนังสือของห้องสมุดกลุ่มโรงเรียนล่าช้า และไม่ต่อเนื่อง
9. งานโครงการที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคืองานกลุ่มโรงเรียนและงานประเมินคุณภาพ ปัญหาที่พบคือ บุคลากรขาดความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน
10. งานวิชาการอื่นๆที่ได้รับมอบหมาย ส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติคือ จัดทำโครงการพัฒนากลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์) ปัญหาที่พบคืองานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ช่งงานวิชาการโดยตรง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย